

Nr 500.

Av herr **Jespersion m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 370, angående anslag för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus.*

Med anledning av lagerhus- och kylhuskommitténs skrivelse den 11 maj 1917 med förslag till omedelbart inrättande av under instundande vinterperiod nödvändiga lokaler för lagring av spannmål och kött har Kungl. Maj:t i proposition nr 370 föreslagit riksdagen att för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus anvisa å 1918 års rikstat ett förslagsanslag, högst 8 miljoner kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet låta under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis härav utanordna erforderligt belopp.

Lagerhus- och kylhuskommittén hade föreslagit för spannmåls-lagring uppförande av centrallagerhus med 77,000 ton lagringskapacitet för i runt tal 6,500,000 kronor, och för köttlagring inrättande av två centrala fryshus, ett i Hässleholm och ett i Hallsberg, samt inrättande av fryshus vid de offentliga slakthusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Linköping tillsammans med omkring 10,700 ton frysningsskapacitet för en sammanlagd kostnad av i runt tal 6 miljoner kronor. Kommittén har dessutom eventuellt föreslagit uppförande av ett förrådslagerhus, varför kostnad beräknats till 1,400,000 kronor.

Krigsberedskapskommissionen har på kommitténs anhållan uttalat att enligt kommissionens uppfattning synes det ofrånkomligt, att de av lagerhus- och kylhuskommittén ifrågasatta nybyggnaderna för lagring av såväl spannmål som kött omedelbart sättas i verket.

Lantbruksstyrelsen, kommerskollegiet, livsmedelskommissionen och folkhushållningskommissionen hava avgivit infordrade utlåtanden, vilka i allmänhet omfatta det väsentliga i kommitténs förslag om fryshus, men i fråga om spannmålslagerhusen förmena särskilt lantbruksstyrelsens

och folkhushållningskommissionens utlåtanden, att lagerhus- och kylhuskommittén beräknat behovet av utrymme i de centrala lagerhusen väl högt.

Även för statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet synes lagerhus- och kylhuskommitténs beräkning giva ett alltför stort tal, vilket, jämte den försiktighet nuvarande byggnadstider bjuda, kommer statsrådet att hålla före att för avsedda nybyggnader för spannmåls-lagring ett större belopp än 2 à 3 miljoner kronor icke för närvarande bör beräknas. Då statsrådet även uttalat, att de av kommittén beräknade kostnaderna för de föreslagna fryshusanläggningarna till 6 miljoner kronor möjligen vid en närmare undersökning visa sig kunna i större eller mindre mån nedbringas, så torde vid föreslåendet av högst 8 miljoner för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus även räknats med den möjligheten, att kostnaderna för fryshusen kunna hållas omkring 5 miljoner och det övriga — 2 à 3 miljoner — användas för lagerhusen.

Genom deltagande i lagerhus- och kylhuskommitténs arbeten hava vi haft tillfälle att erfaras, att de av kommittén beräknade kostnaderna för uppförande av fryshusanläggningarna visserligen torde befinna sig på den säkra sidan, men ingalunda beräknats till sådan höjd, att efter deras täckande något ansenligare överskott på det föreslagna beloppet kan vara att förvänta och detta allraminst, om isoleringen även vid fryshusen vid de större slakthusen kommer att utföras med samma material som det för de två centrala fryshusen föreslagna. Av de nu av Kungl. Maj:t föreslagna 8 miljonerna torde alltså vara att motse, att 6 miljoner tagas i anspråk för åstadkommande av fryshus i det omfång som de av kommittén föreslagits — mot vilket omfång ingen invändning gjorts — och att två miljoner återstå för anordnande av spannmåls-lagerhus. Sistanförda belopp torde enligt vårt förmenande vara alldeles otillräckligt för att i någon vidare avsevärd grad kunna tillgodose de ändamål, varför de föreslagits, och måste vi även vad storleken på anslaget till anordnande av spannmålslagerhus beträffar omfatta den av kommittén föreslagna eller 6,500,000 kronor.

Vid föreslåendet av sistnämnda summa som nybyggnadsanslag för spannmåls-lagring har kommittén utgått från beräkningar, vilka återfinnas i den till Kungl. Maj:ts proposition som bilaga bifogade lagerhus- och kylhuskommitténs skrivelse den 11 maj 1917. Av dessa beräkningar framgår att av skörden 830,000 ton gå omkring 235,000 ton till självhushåll för konsumtion och lagras hos förbrukare. Denna beräkning utgår från antagandet att den del av Sveriges befolkning, som har

förmågan att själv lagra upp väsentliga delar av egenkonsumtionen av brödsäd, knappast torde uppgå till fullt två miljoner och att den mängd som kommer på varje person i genomsnitt icke torde överstiga 10 kilogram per månad. Visserligen har det antagits, att den stora mängden av den jordbrukande befolkningen lagrar 12 kilogram per månad, men å andra sidan är det synnerligen många ibland samma befolkning, som icke lagra annat än mer eller mindre obetydliga delar av de antagna 12 kilogrammen. Ovissheten om hela den jordbrukande befolkningens *verkliga* antal och om storleken på den mängd, som av varje befolkningens medlem lagras, har bjudit kommittén beräkna mängden av den brödsäd som går till självhushåll för konsumtion till anförda 235,000 ton, för att beräkningen skall vara på den säkra sidan, som ju det ändamål, varför beräkningen utförts, ovillkorligen måste anses kräva. Av samma anledning har även utsädesmängden, som måste lagras, beräknats till 50,000 ton. Någon vidare uppmärksamhet har icke ägnats slösäden, då i lagerhusen, om de skola fylla sina uppgifter icke endast under onormala förhållanden, då även en mängd av den vanliga fodersäden torde böra lagras för utfyllning av brödsädslagren, utan också under normala förhållanden, böra finnas plats för en mängd brödsäd, som icke upptages i kommitténs beräkningar eller arméns behov, samt för korn och havre. Därav framgår att kommittén i sina beräkningar knappast rör sig med för stora tal — törhända till och med med motsatsen.

Lantbruksstyrelsen har i sina beräkningar utan vidare utgått från att under normala förhållanden av den antagna vete- och rågskörden, 830,000 ton, 500,000 ton stanna hos producenterna själva eller 350,000 för egen konsumtion, hela utsädesmängden 100,000 och 50,000 ton slösäd. På vad sätt slösäden och utsädesmängden lämpligen torde böra behandlas vid så ömtåliga beräkningar som de ifrågavarande har ovan angivits. Om de 350,000 ton lantbruksstyrelsen upptager för egenkonsumtion torde kunna sägas, att de angiva ett alldeles för stort tal. Enligt uppgift från folkhushållningskommissionens statistiker förste aktuarien E. Höijer, kunna de jordbruksidkande självhushållen beräknas omfatta omkring 2.1 miljoner människor. Om det i likhet med krigsberedskapskommissionen antages att på dessa komma efter 12 kilogram per person och månad en årlig brödsädsförbrukning av i runt tal 300,000 ton, som alltså skulle komma att lagras hos förbrukarna, eller noggrant utfört 302,400 ton, så är efter vad redan anförts rörande den mängd spannmål varje självhushåll har förmåga att lagra det anförda talet för högt och kan allra minst användas för utjämning på sådant sätt som

lantbruksstyrelsen gör, då den upptager 350,000. Här har utan vidare självhushållens lagringsförmåga utjämnats på ett sätt som det må hoppas är en sällsynthet i svenska statens verks behandling av statistiska uppgifter, men finner sin motsvarighet i samma styrelses försök att utjämna det enligt styrelsens egen beräkning erforderliga lagerutrymmet överstigande 58,000 ton till 50,000. Genom anförda förfarandet har lantbruksstyrelsen försökt en minskning av det av lagerhus- och kylhuskommittén beräknade behövlige lagringsutrymmet på ett sätt, som skulle kunna åstadkomma de allvarligaste följder, såvida någon hänsyn toges till detsamma.

Folkhushållningskommissionen söker även reducera den av lagerhus- och kylhuskommittén föreslagna ökningen i spannmålslagerutrymmet. Kommissionen medger visserligen att för några uppräknade delar av riket behövas bättre lagringsanordningar, men därutöver finnes för närvarande näppeligen något oundgängligt behov av centrallagerhusanordningar. Kvarnarna äro de som kunna ombesörja det mesta och för det övriga — åtminstone till stor del — synes lagerutrymme kunna för jämförelsevis ringa kostnad beredas genom anlitan av de nu mångenstädes till följd av rådande varuknapphet tomma lagerlokaler, vilka hittills tillgodosett andra behov.

Åt kvarnarna har kommittén självfallet ägnat synnerlig uppmärksamhet, som även framgår av kommitténs anförda skrivelse, och uppvisat deras förmåga vid lagringen. Kommissionen har icke anført något däremot, vadan det torde kunna antagas, att kvarnarnas förmåga icke överstiger den av kommittén angivna. Utan att det uppvisas, torde därför icke något vidare avseende kunna fästas vid kommissionens utlåtande i vad det rör kvarnarna.

Möjligheterna att kunna iståndsätta tomma lagerlokaler, vilka hittills tillgodosett andra behov så att de tillfredsställa moderna anspråk ifråga om spannmålslagring, har även i lagerhus- och kylhuskommittén varit föremål för övertvägande. Därvid har dock framgått att för iståndsättningen erforderliga kostnader ingalunda äro ringa utan uppgå till stora belopp, varförutom därigenom näppeligen kunna erhållas lokaler som i allt fylla nutidens fordringar i fråga om spannmålslagring. Därvid får icke förbises det ingrepp, som göres i möjligheter och förhållanden då fredstid återvänder, och icke heller de kapitalförluster som kunna uppstå vid ifrågavarande lagerlokalers återställande för ursprungligt ändamål. En utredning rörande sistnämnda lagerlokaler torde därför knappast vara att betrakta annorledes än som en överloppsgärning.

Mot lagerhus- och kylhuskommitténs förslag även i fråga om

storleken på det spannmålslagringsutrymme som omedelbart bör inrättas har icke i något av de ovan nämnda utlåtandena anförts något som enligt vårt förmenande kan anses berättiga till en inskränkning i omfånget — tvärtom har krigsberedskapskommissionen, som väl i ifrågasvarande ärende torde böra anses äga största sakkunskapen, på det kraftigaste uttalat sig mot varje inskränkning, då den funnit det *ofrånkomligt* att de av lagerhus- och kylhuskommittén ifrågasatta nybyggnaderna för lagring av såväl spannmål som kött omedelbart sättas i verket.

Vi tillåta oss därför hemställa, att riksdagen måtte besluta,

att för anordnande av spannmålslagerhus anvisa å 1918 års riksstat ett förslagsanslag, högst 6,500,000 kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet låta under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis härav utanordna erforderligt belopp och

att för anordnande av fryshus anvisa å 1918 års riksstat ett förslagsanslag, högst 6 miljoner kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet låta under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis härav utanordna erforderligt belopp.

Stockholm den 23 maj 1917.

J. P. Jespersen.

Olof Nilsson, Tånga.

Oscar Osberg.
